

SLOVNÍK TERMÍNŮ SLOVESNÉHO FOLKLORU. ČESKO

Dr. Jaroslav Otčenášek předložil k obhajobě jako svou habilitační práci slovník českých termínů slovesného folkloru, který vychází z jeho dlouholeté zkušenosti etnologického badatele, jehož oblast vědeckého zájmu přesahuje české hranice a míří především (byť ne jen) na slovanský jih. Sympatické přitom je, že tento zájem nekončí v hranicích bývalé Jugoslávie (čímž by nechával stranou rozsáhlý prostor bulharský), ani se nezaměřuje pouze na Bulharsko (čímž by zase ignoroval ještě rozsáhlejší prostor postjugoslávský), ale sleduje jihoslovanské národopisné bohatství v jeho plném významu (tj. týkající se všech jižních Slovanů). Kromě české a jihoslovanské etnologie habilitand výrazně zasahuje do české literární vědy zaměřené nejen na českou literaturu, ale především na literaturu jihoslovanských národů (ať už jde o lidovou slovesnost, nebo o moderní literární produkci). Tuto literaturu navíc aktivně převádí do českého prostředí svými četnými překlady prózy, poezie i dramatu, čímž pozitivně přispívá k rozšiřování povědomí o jihoslovanských literaturách v Česku. Není tedy jen vědec-teoretik, ale má také praktické zkušenosti. Právě uvedené přednosti a šíře jeho odborného zájmu – nejen etnolog, ale i literární vědec, nejen pasivní příjemce (čtenář, kritik, hodnotitel), ale i aktivní tvůrce (spisovatel, překladatel, editor), nejen české prostředí, ale i slovanský Balkán – to vše našlo své zúročení v této hodnocené práci.

K samotnému slovníku: autor jej koncipuje jako odborný, což potvrzuje v předmluvě a odpovídá tomu i samotné pojetí a jazyk hesel. Slovník má kromě rozsáhlé předmluvy a očekávaných seznamů literatury, zkratek a předmětového a geografického rejstříku dvě stěžejní části – první obsahuje termíny českého slovesného folkloru (celkem 45), druhá postavy (celkem 42). Sympatické je zařazení česko-anglického slovníku zpracovaných hesel, kterážto kapitola je poněkud nepřesně označena jako „Česko-anglická a anglicko-česká tabulka termínů a folklorních postav“ (s. 134). Před publikováním doporučuji buď doplnit i anglicko-českou verzi slovníku (otázkou ovšem je, jaký smysl by měla), anebo název kapitoly upravit v souladu s obsahem.

Hesla jsou koncipovaná jednotným způsobem, který je v celém slovníku důsledně dodržován – po heslovém slovu (doplněném případnými synonymy nebo jinými alternativami) následuje definice či vysvětlení významu termínu, resp. popis a

představení postavy, často s ilustrativními příklady užití nebo výskytu. V další části heslové stati se autor věnuje historickému aspektu (nejstarší zaznamenaný výskyt v českém prostředí a případné proměny v chápání termínu/postavy v různých historických obdobích). Nový odstavec heslové stati přináší klasifikaci s nutnými popisy, definicemi a příklady (hl. u termínů), v dalším odstavci je čtenář obeznamován se současným chápáním termínu/postavy, což bývá dokládáno řadou literárních, filmových, televizních či jiných (pop)kulturních referencí sahajících až do současnosti (fakticky konce druhé dekády 21. století). Heslovou statí uzavírá soupis příslušné literatury. Tento model si habilitand již odzkoušel na předchozím lexikonu bulharských folklorních termínů a postav (Otčenášek, Baeva a kol., 2013) a že tu máme co do činění s koncepčním počinem tvorby slovníků jednotlivých národních folkloristických termínů, o tom svědčí i totožné názvy obou srovnávaných slovníků (první ovšem s určením *Bulharsko*, tento s určením *Česko*). Do jaké míry je reálný výhled, který ve své recenzi přináší Pavel Zeman (2014: 82), že můžeme čekat i slovník zaměřený na Slovinsko a snad i Polsko, to by mohl během své obhajoby sdělit sám habilitand.

K odborné rovině práce je pro mne coby neetnologa těžké se vyjadřovat s dostatečnou erudicí, ale z vlastní zkušenosti filologické můžu říct, že celá koncepce slovníku i jeho obsahová stránka na mne působí velice svěžím dojmem, odráží se v ní autorova zkušenost a široký vědecký záběr (zmíněný ostatně už v úvodu mého posudku). Z hlediska obsahového jsem zaznamenal jen několik málo míst, která by bylo možné aktualizovat, popř. doplnit – takto by se na s. 105 u hesla Loupežník mohlo uvést i pokračování autorem uvedené pohádky *Tajemství staré bambitky 2* (2022) nebo na s. 107 je tvrzení o výkladu původu názvu „Obřan u Brna“, převzaté z Tilleho (1937), nepřesné v tom smyslu, že dnes jsou Obřany součástí města Brna.

Jazyková stránka práce i její styl jsou na úrovni očekávané od habilitační práce. Přestože se jedná o slovník, autor neutápí heslové stati v přemíře zkratek, naopak velice oceňuji důsledné rozepisování jmen v heslech zmiňovaných osob (Valerie Kaplanová, ne V. Kaplanová). Pokud jde o posouzení mluvnické a pravopisné stránky práce, tak dr. Otčenášek prokazuje vysokou míru pečlivosti, práce je prakticky prosta prohřešků proti gramatické i pravopisné normě, na několika místech jsem narazil jen na nedostatky plynoucí patrně z předělávání některých formulací, případně z nepozornosti (text práce v pdf-formátu s vyznačenými zjištěnými chybami jsem autorovi poskytl).

Formální stránka práce vykazuje sympatickou preciznost (používání tučného písma, kurzívy, zkratek apod., horizontální i vertikální členění textu), bibliografické položky jsou zpracovány jednotným způsobem a v souladu s územ, množství zpracované literatury je úctyhodné. Jedinou výhradu mám kužívání zkratky pro Německou demokratickou republiku „DDR“ místo běžně užívaného českého NDR – s ohledem na analogické užívání zkratky „SRN“ (a ne BRD) bych obě zkratky sjednotil na tradiční české bázi.

Závěrem svého posudku musím přiznat, že práci jsem si přečetl s neskrývaným zájmem a nenarazil jsem na nic zásadního, co by můj pozitivní dojem narušilo nebo narušovalo. Lze tedy konstatovat, že předložený text dr. Otčenáška splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práci, a tuto práci tedy doporučuji k dalšímu postupu v habilitačním řízení.

Literatura:

Otčenášek, J. – Baeva, V. a kol. *Slovník termínů slovesného folkloru. Bulharsko = Rečnik na terminite ot slovesnija folklor. Bălgarija*. Praha 2013.

Tille, V. *Soupis českých pohádek II/2*. Praha 1937.

Zeman, P. (rec.) Jaroslav Otčenášek – Vichra Baeva a kol.: Slovník termínů slovesného folkloru. Bulharsko. – *Porta Balkanica*, 6/1 (2014), 81–82.

V Brně, 6. února 2023

doc. Mgr. Pavel Krejčí, Ph.D.

Ústav slavistiky FF MU, Brno